

25.12. Herramme Jeesuksen Kristuksen syntymä

Juhlan aamupalveluksen evankeliumi

(Matt. 1: 18 – 25)

Jeesuksen Kristuksen syntymä tapahtui näin. Maria, Jeesuksen äiti, oli kihlattu Joosefille. Ennen kuin heidän liittonsa oli vahvistettu, kävi ilmi, että Maria, Pyhän Hengen vaikutuksesta, oli raskaana. Joosef oli lakia kunnioittava mies mutta ei halunnut häpäistä kihlattuaan julkisesti. Hän aikoi purkaa avioliittosopimuksen kaikessa hiljaisuudessa. Kun Joosef ajatteli tätä, hänelle ilmestyi unessa Herran enkeli, joka sanoi: ”Joosef, Daavidin poika, älä pelkää ottaa Mariaa vaimoksesi. Se, mikä hänessä on siinnyt, on lähtöisin Pyhästä Hengestä. Hän synnyttää pojan, ja sinun tulee antaa pojalle nimeksi Jeesus, sillä hän pelastaa kansansa sen synneistä.” Tämä kaikki tapahtui, jotta kävisi toteen, mitä Herra on profeetan suulla ilmoittanut: - Katso, neitsyt tulee raskaaksi ja synnyttää pojan, ja hänelle annetaan nimeksi Immanuel – se merkitsee: Jumala on meidän kanssamme. Unesta herättyään Joosef teki niin kuin Herran enkeli oli käskennyt ja otti Marian vaimokseen. Hän ei kuitenkaan koskenut vaimoonsa ennen kuin tämä oli synnyttänyt pojan. Joosef antoi pojalle nimen Jeesus.”

Matteus kertoo tässä Jeesuksen syntymäkertomuksen. Marian ikää tässä yhteydessä ei tiedetä varmuudella. Tyttö katsottiin kypsäksi avioliittoon kahdentoista ja puolen (12½) vuoden ikäisenä, mutta asiasta oli poikkeuksia. Joka tapauksessa Maria on hyvin nuori. Teksti esittää, että ”Maria oli Pyhän Hengen vaikutuksesta raskaana”. Jumalan hengestä käytetään Vanhan testamentin loppupuolella nimitystä Pyhä Henki. Matteuksen evankeliumin teksti itsessään ei edellytä Marian olleen neitsyt, mutta kirkon näkemyksen mukaan näin oli. Tämä ymmärretään tällaiseksi profeetta Jesajan ennustuksen mukaan: ”Katso, neitsyt tulee raskaaksi ja synnyttää pojan” (vrt. Jes. 7: 14). Tämä on merkki siitä, että nyt syntyvä lapsi on Jumalan Poika. Myös evankelista Luukas vahvistaa Marian neitsyyden, kun hän kirjoittaa, miten Maria hämmästyneenä kysyy enkeli Gabrielilta: ”Miten se on mahdollista? Minähän olen koskematon” (vrt. Luuk. 1: 34). Luomisen yhteydessä Jumalan henki liikkui vetten päällä (1. Moos. 1: 2), nyt Pyhä Henki on jälleen luomassa uutta.

”Ennen kuin heidän liittonsa oli vahvistettu, kävi ilmi, että Maria, Pyhän Hengen vaikutuksesta, oli raskaana.” ”Ennen kuin heidän liittonsa oli vahvistettu” on aikaisemmissa suomennoksissa muodossa ”ennen heidän yhteenmenoan” ja ”ennen kuin he yhteen tulivat”. Tämä sanontatapa tarkoittaa ruumiillista yhteyttä (yhdyntää). Teksti kertoo, että Joosefilla ei ole osuutta Marian raskauteen. ”Kävi ilmi” voidaan kääntää suomeksi myös sanoilla huomattiin, havaittiin. Sana sisältää itsessään tietyn hämmästyksen (oivalluksen) jostakin asiasta. Tämän huomion teki Joosef.

Joosefin osattomuus lapsen syntymään tulee ilmi hänen aikeestaan ”purkaa avioliittosopimus kaikessa hiljaisuudessa”. ”Lakia kunnioittavana” hän aikoi hylätä kihlattunsa. Tämän hän aikoi tehdä salassa. Julkinen kihlauksen purkaminen olisi johtanut Marian kivittämiseen kuoliaaksi. Joosefin aikeen esti Herran enkeli, joka ”ilmestyi yöllä unessa” kertoen Joosefille, että Marian lapsi ”on lähtöisin Pyhästä Hengestä”. Enkeli ilmoittaa pojan nimeksi Jeesus, joka kertoo Hänen tehtävänsä ”pelastaa kansansa sen synneistä”. Synti oli eroa Jumalasta ja siitä juutalaisen käsityksen mukaan seurasi rangaistus. Tämä pelastusteko tapahtuisi Hänen kuolemansa kautta, mutta osa pelastavaa toimintaa oli Hänen julistuksensa Jumalan valtakunnasta.

”Joosef, Daavidin poika, älä pelkää ottaa Mariaa vaimoksesi.” Joosefin mahdollinen pelko voisi liittyä siihen, että enkeli ilmoitti hänelle, että ”mikä hänessä on siinnyt, on lähtöisin Pyhästä Hengestä”. Maria ei siis ole tehnyt mitään laitonta, vaan hänen kauttaan saa syntynsä Hän, joka on paljon ihmistä arvokkaampi. ”Hän synnyttää pojan” ei sisällä mitään viittausta, että kyseessä olisi Joosefin poika.

Enkelin ilmoituksen mukaan Joosefin on annettava ”pojalle nimeksi Jeesus”. Samassa jakeessa enkeli käytännössä toistaa nimen Jeesus, vaikka se ei suoraan näy suomennoksessa. ”Sillä hän pelastaa kansansa sen synneistä”. Sana Jeesus tarkoittaa ”Herra pelastaa”. Se, mistä pelastetaan, käy myös tässä ilmi: ”synneistä”. Ihmisen ei enää tarvitse olla erossa Jumalasta.

”Tämä kaikki tapahtui, jotta kävisi toteen, mitä Herra on profeetan suulla ilmoittanut”. Tämä kaikki viittaa pidempään ajanjaksoon, erityisesti profeettojen julistukseen. Kyse ei kuitenkaan ole profeettojen omasta julistuksesta, vaan siitä, ”mitä Herra on profeetan suulla ilmoittanut”.

”Katso, neitsyt tulee raskaaksi.” Hebreankielinen sana, joka on tässä suomennettu sanalla neitsyt, voi tarkoittaa myös nuorta naista. Kirkko ymmärtää profeetan ennustuksen nimenomaan neitseenä. Lainausta profeetta Jesajalta sisältää nimen ”Immanuel”. Sen merkitys kerrotaan heti: ”Jumala on meidän kanssamme”. Kyse on syvästä Kirkon opetuksesta. Kristus tuli ihmiseksi säilyen Jumalana. ”Hänelle annetaan nimeksi Immanuel” ei merkitse, että Joosefin pitäisi antaa nimi Immanuel, vaan se on nimi, joka on johdettu Kristukselle annetusta tehtävästä. Tämä on vastaus kuningas Salomonin kysymykseen hänen rakennutettuaan temppelin: ”Mutta asuisiko Jumala maan päällä? Taivasten taivaatkaan eivät ole sinulle kyllin avarat – miten sitten tämä temppeli, jonka olen rakentanut!” Kyllä, Jumala syntyi ihmiseksi, jotta ihminen voisi kasvaa Jumalan yhteyteen.

Tekstimme viimeinen jae ei kiellä eikä vahvista Marian neitsyyttä. Joosef otti Marian vaimokseen. Hän antoi pojalle nimen Jeesus. Antamalla Hänelle nimen Joosef yhteiskunnan edessä tunnustautui pojan isäksi. Hän antoi enkelin ilmoituksen perusteella pojalle nimen Jeesus. Tässä toteutuu profeetta Jesajan ennustus: Jumala tuli ihmiseksi.

Kirkko ymmärtää, että teksti ”Hän ei kuitenkaan koskenut vaimoonsa ennen kuin tämä oli synnyttänyt pojan” merkitsee, että Joosef ei koskenut Mariaan, ei ennen pojan syntymistä mutta ei myöskään sen jälkeen. Kirkon käsityksessä tässä on sanontatapa, jossa jokin toimintatapa (koskemattomuus) ei muutu toisenlaiseksi. 1700 -luvun suomennos uskollisena alkutekstille kertoo: ”poikansa esikoisensa”. Tämä kertoo, että Jeesus on Marian ensimmäinen lapsi, mutta ei kerro, että hänellä olisi enemmän lapsia.

Päivän epistola

(Gal. 4: 4 – 7)

”Veljet, kun aika oli täyttynyt, Jumala lähetti tänne Poikansa. Naisesta hän syntyi ja tuli lain alaiseksi lunastaakseen lain alaisina elävät vapaiksi, että me pääsisimme lapsen asemaan. Ja koska tekin olette Jumalan lapsia, hän on lähettänyt meidän kaikkien sydämiin Poikansa Hengen, joka huutaa: ”Abba! Isä!” Sinä et siis enää ole orja vaan lapsi. Ja jos kerran olet lapsi, olet myös perillinen, Jumalan tahdosta.”

”Aika oli täyttynyt” tarkoittaa, että nyt on Jumalan pelastavan toiminnan aika. Varhaisen kirkon ajattelussa sana ”lähettää” ymmärrettiin uskonnollisessa merkityksessä: joku lähetettiin Jumalan valtakunnan palvelukseen Jumalan arvovallalla. Lähetetyllä oli tietty tehtävä suoritettavanaan.

Poika tulee ihmiseksi voidakseen suorittaa tehtävänsä. Ilmaisuihin ”tulla ihmiseksi” perustuu Vanhaan testamenttiin (Job: 14: 1; 15: 14; 25: 4, myös Qumranin teksteissä). Naisesta syntyneenä Hän oli todellinen ihminen ja lain alainen kertoo, että Hän oli juutalainen. Jotta galatalaiset eivät ymmärtäisi asiaa väärin, niin Paavali ei mainitse tässä Jeesuksen ympärileikkausta. Paavali asettaa tässä vastakkain lain alaisen ja Kristuksen pelastavan toiminnan jälkeisen vapaan Jumalan lapsen. Naisesta syntyi Jumalan Poika ja sen takia Kirkko kutsuu Mariaa Jumalansynnyttäjäksi. Ihmiseksi tullessa Hänellä on mahdollisuus lunastaa ne, jotka ovat lain alaisia. Jumalan ei ollut pakko lunastaa ketään, mutta Hän lunastaa ihmiskunnan toteuttaakseen Abrahamille antamansa lupauksen. Jeesuksen oleminen lain alaisena tulee ilmi siinä, että Hänet ympärileikattiin (Luuk. 2: 21) ja Hänen puolestaan suoritettiin uhri Jerusalemin temppelissä (Luuk. 2: 23 – 24).

Osa tutkijoista on esittänyt, että jakeet 4 – 5 ovat jo ennen Paavalia olleet uskon tunnustamisen muoto.

Me olemme ihmisiä ja ihmisluonto ei anna meille oikeutta tulla Jumalan lapsiksi. Me pääsemme lapsen asemaan Jumalan armosta. Me olemme Jumalan yhteydessä, mutta emme ihmisluontomme takia voi jakaa Hänen luontoaan. Tullessamme Jumalan lapsiksi (kasteessa) me saamme uuden elämän. Jumalan lapseksi tulemista kutsutaan uudeksi syntymäksi.

Jumalan lapsena olemiseen kuuluu, että meillä on hänen Poikansa Henki. Samasta asiasta Paavali kirjoitti myös roomalaisille (Room. 8: 14 – 17). Tämän Hengen Jumala lähetti meidän sydämiimme. Muualla Henki nähdään ylösnousseen Kristuksen lahjana. Hengen lähettäminen nähdään Jumalan toimintana ja meidän ottamisena Hänen lapsikseen. Hengen avulla me huudamme Isä. Kreikkalainen maailma otti vastaan tekstin arameankielisessä muodossa ”Abba” ja lisäsi siihen kreikankielisen vastaavan sanan. Näin tekstimuoto sisältää suomenkielisessä käännöksessä kaksi kertaa sanan Isä, ensin arameaksi ja sitten suomeksi.

Kristitty on vapaa juutalaisen lain orjuudesta. Meistä on tullut perillisiä ”Jumalan tahdosta”. Joissakin käsikirjoituksissa voi lukea myös ”Kristuksen kautta” tai ”Jumalan perillinen Kristuksen kautta”.

Jumalan lapsena oleminen edellyttää jatkuvaa kasvua. Tästä kasvusta käytetään ortodoksisessa kirkossa sanaa jumaloituminen (kts. 2. Piet. 1: 3 – 4, 1. Moos. 1: 26; Joh. 1: 12). Tämä merkitsee sitä, että me tulemme armon avulla sellaiseksi, mitä Jumala on luontonsa puolesta. Tähän ihmisen muutokseen on osallisena koko Pyhä Kolminaisuus. Meidän on uskottava ja tunnettava Isä, Poika ja Pyhä Henki.

Päivän evankeliumi

(Matt. 2: 1 – 12)

”Kun Jeesus oli syntynyt Juudean Betlehemissä kuningas Herodeksen aikana, Jerusalemiin tuli idästä tietäjiä. He kysyivät: ”Missä se juutalaisten kuningas on, joka nyt on syntynyt? Me näimme hänen tähtensä nousevan taivaalle ja tulimme osoittamaan hänelle kunnioitustamme.” Kuullessaan tästä kuningas Herodes pelästyi, ja hänen kanssaan koko Jerusalemi. Hän kutsui koolle kansan ylipapit ja lainopettajat ja tiedusteli heiltä, missä messiaan oli määrä syntyä. ”Juudean Betlehemissä”, he vastasivat, ”sillä näin on ilmoitettu profeetan kirjassa: - Sinä, Juudan Betlehem, et ole suinkaan vähäisin heimosi valtiaista, sillä sinusta lähtee hallitsija, joka on kaitseva kansaani Israelia.” Silloin

Herodes kutsui salaa tietäjät luokseen ja otti heiltä juurta jaksain selville, milloin tähti oli tullut näkyviin. Sitten hän lähetti heidät Betlehemiin. ”Menkää sinne”, hän sanoi, ”ja ottakaa asiasta tarkka selko. Kun löydätte lapsen, niin ilmoittakaa minulle, jotta minäkin voisin tulla kumartamaan häntä.” Kuninkaan sanat kuultuaan tietäjät lähtivät matkaan, ja tähti, jonka he olivat nähneet nousevan taivaalle, kulki heidän edellään. Kun tähti tuli sen paikan yläpuolelle, missä lapsi oli, se pysähtyi siihen. Miehet näkivät tähden, ja heidät valtasi suuri ilo. He menivät taloon ja näkivät lapsen ja hänen äitinsä Marian. Silloin he maahan heittäytyen kumarsivat lasta, avasivat arkkunsa ja antoivat hänelle kalliita lahjoja: kultaa, suitsuketta ja mirhaa. Unessa Jumala varoitti tietäjiä palaamasta Herodeksen luo, ja niin he menivät toista tietä takaisin omaan maahansa.”

Jeesuksen syntymän Matteus yhdistää Rooman valtakunnan vasallikuninkaaseen Herodes Suureen. Hän toimi kuninkaana 37 – 4 e.Kr. Hän oli hyvin erikoinen persoona. Evankeliumeissa mainitut tapahtumat, joissa hän oli osallisena, eivät saa vahvistusta muista historiallisista lähteistä. Ne kuitenkin sopivat hänen persoonaansa ja voivat pitää paikkansa. Vaikka hän hallitsi juutalaisia, niin hän ei ollut juutalainen vaan idumealainen. Varhaisessa kirkossa nähtiin, että Herodeksen tulo merkitsi vallan siirtymistä pois Juudalta. Jeesuksen tulo ”kuninkaaksi” merkitsi vallan pysymistä Juudalla. Tästä tapahtumasta katsottiin ennustetun Mooseksen kirjoissa (1. Moos. 49: 10). Tässä asetetaan mahdollisesti vastakkain roomalaisten valitsema kuningas Herodes ja Jumalan Israelille valitsema kuningas Jeesus.

Jerusalemiin tuli idästä tietäjiä. Heidän lukumäärästään on esiintynyt erilaisia lukuja, nykyisin se on vakiintunut kolmeksi, nähtävästi heidän tuomiensa lahjojen lukumäärän perusteella. Heille on läntisessä perinteessä vakiintunut nimiksi Melkior, Baltasar ja Gaspar. Heidän oletetaan olleet tähtien tutkijoita. Myöhempi kristillinen traditio ymmärsi heidät kuninkaiksi, tähän käsitykseen vaikuttivat Vanhan testamentin tekstit (Ps. 72: 10; Jesaja 49: 7). Kirkollinen perinne ymmärtää heidät pakanoiden edustajiksi. He tulivat idästä, joka voisi tarkoittaa Persiaa, itäistä Syyriaa, Arabiaa tai Armeniaa. Näillä alueilla viisaat miehet eli tietäjät toimivat poliittisina virkailijoina hoveissa. Yksi heidän tehtävistään oli pitää yllä suhteita vieraisiin maihin esimerkiksi viemällä lahjoja uudelle hallitsijalle. Vanhassa testamentissa profeetta Bileam on näiden viisaiden miesten edeltäjä. Hän oli pakana, joka ennakoi Messiasta (4. Moos. 23 – 24). Nämä viisaat miehet voidaan nähdä ennusmerkkinä Kirkosta. Nämä viisaat miehet voidaan nähdä ennusmerkkinä Kirkosta, jonka jäsenyys ei tule ihmisen kansallisuudesta vaan uskosta.

”Juutalaisten kuningas” viittaa kuninkaalliseen messiaaseen. Tekstissä mainittu tähti viitanee Mooseksen kirjoihin (4. Moos. 22 – 24, erityisesti 24: 17): ”Tähti nousee Jaaakobin keskeltä, valtiaan

sauva Israelista.” Juutalaisissa uskonnollisissa teksteissä tämä ennustus liitettiin messiaaseen. Historiallisesti kyse voisi olla supernovasta. Miten tähti johdatti tietäjiä on selitetty eri tavoin. Esimerkki voisi olla se, että se johdatti tietäjät Jerusalemiin ja sieltä enkeli olisi ohjannut heitä eteenpäin. Vanhassa testamentissa Jumala lupasi enkelin ohjaavan ja suojelevan kansaa (vrt. 2. Moos. 23: 20, 23: 32: 34). Kirkko ymmärtää, että Kristuksen syntymässä toteutui Psalmien kirjan ennustus: ”Kohdusta ennen aamutähteä minä sinut synnytin” (Ps. 110: 3).

”Herodes pelästyi, ja hänen kanssaan koko Jerusalem.” Hän ei tiennyt, mikä tai kuka Messias on. Herodes ei ollut suosittu juutalaisten keskuudessa. Hän pelkäsi valtansa menettämistä. ”Koko Jerusalem” tarkoittanee Herodekseen yhteydessä olevia ihmisiä, jotka voisivat menettää asemansa.

Herodeksen kutsumat lainopettajat olivat Vanhan testamentin tekstien tuntijoita ja tulkitsijoita sekä korkea-arvoisia virkamiehiä. Ylipapit olivat juutalaisten uskonnollisia ja poliittisia johtajia. Messias on hepreaa ja tarkoittaa voideltua, Kristusta. He vastasivat syntymän tapahtuvan Juudean Betlehemissä lainaten profeetta Miikaa (Miika 5: 1). Betlehem on suomeksi ”leivän talo”. He eivät kuitenkaan tiedäneet, milloin Messias olisi tuleva.

Tekstissä asetetaan vastakkain suuri Jerusalem ja pieni Betlehem. Miikan tekstissä mainitaan ”Juudan sukukunnat” mutta Matteuksen tekstissä ”heimon valtiat”. Näin Matteus saa profeetta Miikan tekstin korostamaan messiaasta. Lisäksi hän tekee lainaukseen lisäyksen: ”joka on kaitseva kansaani Israelia.” Tämä teksti on profeetta Samuelilta (2. Sam. 5: 2) tai Aikakirjoista (1. Aik. 11: 2) tai profeetta Hesekieliltä (Hes. 34: 23). Nämä sanat oli lausuttu Daavidista. Maininta, että Betlehemiä ”lähtee hallitsija” ilmaisee oikean asian. Jeesus ei vaikuttanut Betlehemissä vaan lähti sieltä. Profeetta Miikalta lainattu teksti jatkuu näin: ”Hänen juurensa ovat muinaisuudessa, ikiaikojen takana” (Miik. 5: 1). Tämän ymmärretään tarkoittavan Jumalan Pojan lähtemistä Isästä ennen aikojen alkua. Profeetta Miikan mukaan tämän hallitsijan tehtävä on kaitsea Israelia ja kansa saa elää rauhassa (Miik. 5: 3).

Herodeksen sanat: ”minäkin voisin tulla kumartamaan häntä”, ovat tyypillistä poliittista kaksinaamaisuutta. Hänen aikeensa oli surmata mahdollinen poliittinen kilpailija. ”Ottakaa asiasta tarkka selko” merkitsi tietoa kyetä löytämään mahdollinen vastustaja helposti. Tämä on voinut liittyä myös tarkan ajan hankkimiseen, sillä teksti ei paljasta tässä, kuinka paljon aikaa oli kulunut Jeesuksen syntymästä. On esitetty, että tietäjät olisivat saaneet tiedon etukäteen ja olisivat tulleet Jerusalemiin syntymän aikoihin. Toinen oletamus on, että tähti olisi ilmestynyt tietäjille Jeesuksen syntyessä. Silloin tietäjät olisivat tulleet myöhemmin, ehkä vasta kahden vuoden kuluttua. Tähän voisi viitata

Herodeksen myöhemmin tekemä päätös, että ”kaksivuotiaat ja sitä nuoremmat pojat” oli surmattava (Matt. 2: 16). Paimenet kävivät kunnioittamassa Jeesusta luolassa (Luuk. 2: 12, 16, seimi on ollut eläinten suojapaikassa, joka oli todennäköisesti luola). Tietäjät löysivät pyhän perheen ”talosta”, joka olisi jo pysyvämpi asuinpaikka. Kummallakin ajoituksella on puolustajansa kirkkoisien joukossa.

Tietäjät löysivät talon ja osoittivat kunnioitusta kumartamalla maahan. Tämä voidaan nähdä myös Jumalan palvelemisena. Tuotujen lahjojen luettelo on voinut saada vaikutteita Vanhan testamentin teksteistä (Jes. 60: 6, 11, 13; Ps. 72: 10 – 11). Myöhemmässä perinteessä kullan sanotaan viittaavan Kristuksen kuninkuuteen, suitsuke Hänen jumaluuteensa ja mirha Hänen rukoukseensa ja kärsimyksensä. Tällaiset lahjat olivat myös hyviä tuomisia maalliselle hallitsijalle.

Tietäjät Jumalan johduksesta eivät palanneet kuningas Herodeksen luo.